

velskrivende journalists rejsefortælling og den antropologiske feltberetning. Resultatet er vellykket. *Folket der hørte Gud le* indeholder smukke lyriske passager, vidt forskellige mennesker lever gennem deres replikker og gensidige relationer, og jeg-fortællerens sindsstemninger og ikke-banale refleksioner er en rød tråd, som holder sammen på fortællingen. Tonen er helt speciel – varm og humoristisk. Bogen anbefales, som opmuntring til unge og ældre antropologer, som er ved at miste modet og orienteringen i antropologiens vildnis af tvivl og udviklingspessimisme.

*Bodil Folke Frederiksen
Lektor
Internationale Udviklingsstudier
Roskilde Universitets Center*

Peder Thorning: *Som ringe i vandet ... Noakhali-projektet og bistandsdebatten 1975-1995*. København: Center for Udviklingsforskning 2002. 68 sider. ISBN 87-88467-51-1. Pris: gratis.

Som chef for Danidas Asien-kontor tog Kaj Baagø i 1970'erne initiativ til datidens mest ambitiøse danske udviklingsprojekt, Noakhali-projektet i Bangladesh. Projektet endte med at koste over 400 millioner danske kroner og anses for at være det eneste projekt i dansk udviklingsbistands historie, der for alvor har været genstand for omtale og debat i de danske medier. Peder Thorning, der er cand.mag. med en historisk og samfundsvidenskabelig baggrund, belyser i sin rapport projektets rolle i samtidens udviklingsdebat. Om hans perspektiv er repræsentativt for den langvarige bistandsdebat kan dog diskuteres.

Rapporten bygger på forskellige skriftlige såvel som visuelle kilder, hvor fællesreferencen er to gennemgående temaer: for det første diskussionen om idé og praksis i det integrerede egnsudviklingsprojekt, og for det andet projektets evne til at opfylde målene i fattigdomsbekæmpelsen. Disse to temaer diskuteres i rapportens hoveddel ud fra det varierede kildemateriale. Som indledning redegør Thorning kort for de integrerede egnsudviklingsprojekters historiske oprindelse. Udviklingsprojekter fra 1950'erne og 1960'erne fremstilles her som forløbere for 1970'ernes egnsudviklingsprojekter, der tog udgangspunkt i de basale behovs strategi. Noakhali-projektet, som forløb over 14 år fra 1978-1995, er netop kendetegnet ved at være et integreret egnsudviklingsprojekt. Der var fra begyndelsen knyttet store forventninger til projektet, der blev introduceret som et flagskib i Danidas udviklingsbistand – bistandens ”ansigt udadtil”. Den optimistiske stemning ved projektets begyndelse blev imidlertid erstattet af en skærpet kritik og øget debat under implementeringen.

Det ambitiøse Noakhali-projekt blev allerede fra starten ramt af alvorlige forsinkelser. Disse forsinkelser skyldtes både administrative og praktiske problemer, men Rigsrevisionen greb omgående denne mulighed for at kritisere projektet, hvorefter ordet „fiasko“ blev luftet i den offentlige debat. Rigsrevisionens kritik blev straks imødegået af involverede i projektet, og en sådan pingpong-tendens er kendetegnende for hele Thornings rapport. Der inddrages løbende eksempler fra begge lejre, hvad enten der er tale om Willy Brandts ros af den „skandinaviske model“, Gunnar Myrdals opfordring

til en radikal omlægning af støtten, Steen Folkes forslag om at afvikle støtten til Bangladesh hurtigst muligt eller Henrik A. Nielsens udtalelse om, at man ikke kan tale om et sådant projekts bæredygtighed tidligt i forløbet.

Et interessant initiativ ved Noakhali-projektet er de såkaldte presserejser. Som et led i lanceringen af projektet organiserede og betalte Danida tre presserejser for journalister og redaktører i 1979, 1982 og 1985. Disse rejser resulterede i et imponerende antal artikler. Som Thorning gør opmærksom på, kan man imidlertid undre sig over, at projektets kritiserede startvanskeligheder ikke blev en referenceramme for mediernes opmærksomhed. Tværtimod kan hovedparten af artiklerne fra presserejserne placeres under genren „oplysningsjournalistik“, hvor journalisterne satte fokus på den ekstreme fattigdom i Bangladesh for derefter at belyse, hvorledes Danmark gjorde alt for at bistanden først og fremmest skulle gavne de fattige. Ifølge Thorning var disse artikler imidlertid med til at proportionsforvrænge det offentlige billede af den danske bistand, idet kun 10-15 procent af bistanden i realiteten gik til Noakhali-projektet. Hovedparten af den danske bistand blev anvendt til leverancer af dansk udstyr og danske varer. Rapportens pointering af dette faktum ekspliciterer netop projektets mangel på succes.

På trods af at Noakhali-projektet måtte lukke uden gennemførelse af den planlagte tredje fase, synes det dog ikke berettiget at kategorisere projektet som en fiasko. Det faktum, at projektet igangsatte den største debat i dansk udviklingsbistands historie, synes efter gennemlæsning af Thornings rapport at udgøre en værdi i sig selv, idet både den negative og den positive kritik af projektet tvang folk til at gentænke udviklingsbistanden.

*Ditte Nissen Enemark
Stud.scient.anth.
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

Shinji Yamashita & J.S. Eades (eds.): *Globalization in Southeast Asia. Local, National, and Transnational Perspectives*. New York: Berghahn Books 2002. 262 sider. ISBN 1-57181-255-5 (hb). Pris: £40. ISBN 1-57181-256-3 (pb). Pris: £13.50.

Indtil videre har der været mange diskussioner af fænomenet „globalisering“, men mest inden for økonomi og politik. Det er i hvert fald de to redaktørers udgangspunkt. Derfor er det bogens formål at studere globaliseringens konsekvenser for „kultur“, og hvordan dette er relateret til både økonomisk og politisk globalisering. Inden for de sidste par årtier har netop Sydøstasien oplevet store økonomiske fremskridt og en massiv industrialisering. Det synes derfor relevant at studere, hvordan individer, grupper og hele nationer i dette område forholder sig til disse ændringer.

Som det er blevet uomgængeligt i disse dage, tager de to forfattere rutinemæssigt afstand fra „det gamle antropologiske kulturbegreb“ og følger i stedet i sporet efter Appadurai og Hannerz. Ifølge disse to forfattere er det ikke længere muligt at studere kulturelle mønstre som lukkede systemer inden for afgrænsede territorier. Verden er i uendelig flux med mennesker og kulturer i bevægelse. I forlængelse af dette synspunkt går de to redaktører ind for en „dynamisk etnografi“, der kan gøre rede for globaliseringens konsekvenser i form af kreolisering og hybridisering.